

הצילו! הילד מקלל!

כתבה: קרן פרדו

זה אומנם לא אסון, אבל זה בכל זאת מטריד ומעורר התלבטות: אנו מגדלים ילד או ילדה לתפארת, בהשקעת מיטב מאמצינו החינוכיים, ובכל זאת, יום בהיר אחד, מופיעות פתאום מילים גסות! גם אם זה לא סוף העולם, זה לא בדיוק מוסיף חן לילדינו המתוקים. זה לא כרטיס הביקור לו פיללנו, ואנו חוששים שזה אף עלול להפוך להרגל מטריד.

מה עושים? להלן נתבונן בסיבות להתפתחות התופעה, ונציע דרכי התמודדות מתאימות לילדים צעירים וכן לבוגרים.

הכוח הקסום שבמילה: קללות אצל ילדים צעירים

מימי קדם, רבות העדויות לעוצמה האדירה שמייחסים בני האדם למילים. וכי למה נשלח בלעם לקלל את עם ישראל? ומדוע עד היום מלווים עצמם קוסמים בלחשים כמו "הוקוס פוקוס" ו"אברא כדברא?"

ובדומה לקוסם, מהרגע שבו מדבר בשטרף, מתחיל ילדנו לגלות את הכוח שבמילים, וכמו כל יכולת חדשה שרוכש, הוא מרבה לתרגל את השימוש בשפה ולבחון לאילו ביצועים הוא מסוגל להגיע.

והנה, ילדנו בן השלוש שמע מין מילה משונה—מילה שנאמרה במצב מרגיז במיוחד, בטון מחשמל, וברגש סוער. האם לא ירצה גם הוא להתנסות בחוויה דומה? מילה משונה זאת יכולה להיות חסרת מובן עבורו, אבל זהו דבר משני. והנה, הוא הוגה אותה מילה—והוקוס פוקוס, יש התרגשות באויר! כמה השפעה יש למוצא פיו! זאת ממש חוויה משכרת!

זאת תהיה חווית ילדכם הצעיר באם תתרגשו מ"קללותיו". תגובתכם תעניק לאותן מילים עוצמה ומשמעות במערכת היחסים ביניכם, ויחזקו את נטיית הילד להשתמש בהן שוב. תוצאה דומה תתקבל גם אם אתם צוחקים ומשתעשעים מהשימוש התמים של הילדון במילים גסות.

מה, אם כן, כדאי לעשות?

בשלב ראשון, אין להתייחס ל"קללות" של ילד או ילדה בגיל הגן כהפרת משמעת. אפשר פשוט להתעלם, ובמקרים רבים ה"קללה" תיעלם כלעומת שבאה. זהו הפתרון הקל והנוח ביותר.

אם בכל זאת ילדתכם מתמידה להשתמש במילה פסולה, יש לפנות אליה בטון רגוע ואינפורמטיבי, אבל ברור. רצוי לרדת לגובה העיניים שלה, ולומר משפט כגון "אמרת 'מטומטם'. זו מילה לא מנומסת. אנחנו לא משתמשים במילה הזאת במשפחה שלנו, ואני לא רוצה לשמוע אותה יותר." מומלץ לציין בפירוש מהי המילה הפסולה. בדרך זאת מועבר מסר ברור, שמפגין גם, שהורה אינו מפחד מאותה מילה.

אם ילדכם הצעיר מרבה להשתמש במילים גסות, יתכן שחסרות לו מילים הולמות לביטוי רגשות סוערים. במקרה כזה, מומלץ להתעלם מהשימוש בביטוי הבלתי הולם, ובמקום זאת, להעשיר את אוצרו המילולי ע"י תיאור הולם יותר של רגשותיו: "אתה ממש זועם על מה שקרה. אתה מתפוצץ מרוב אכזבה ותסכול." באופן דומה, אפשר להוות דוגמה ולהשתמש בביטויים כאלה כשאתם עצמכם כועסים. אפשר אפילו להשתעשע במטבעות לשון כגון "שוד ושבר."

השיטה האולטימטיבית

אם בעיית ה"קללות" אינה נפתרת בעזרת הצעדים שהוצעו, עומדת לרשותכם השיטה האולטימטיבית. שיטה זאת מונעת התפשטות השימוש במילים גסות בין ילדים, ועל כן היא מתאימה מאוד גם לשימוש במסגרות חינוכיות.

1. בפעם הבאה שמופיעה מילה גסה, אתם מגיבים בקול מתנשא של "יפה נפש": "המילה הזאת מאוד לא נעימה לאוזניי. יש לי כפתור מיוחד שמכבה את האוזניים כשאומרים לידי מילים כאלה, ולכן מעכשיו אם יגידו לידי מילה כזאת, אני פשוט לא אשמע אותה."
2. אחרי הצהרת כוונות מסוג זה, אתם יכולים להרגיש חופשיים להתעלם מדיבור גס שישמע בסביבתכם.
3. כעבור דקות אחדות, אחרי שקיללה, צפוייה אותה ילדה לגשת אליכם כדי לספר או לבקש משהו (זאת הרי דרך הילדים, נכון?). ואז אתם מתעלמים מדברי הבת **בפעם הראשונה** שנאמרים. ילדים לא יכולים לסבול כשלא מגיבים אליהם, ועל כן דברי הילדה יחזרו בשנית, באופן מודגש ובהול יותר. וכשדברי הילדה חוזרים בפעם השנייה, אתם משהים את תגובתכם לשניות אחדות ואז עונים כמתעוררים מחלום: "אהה, אמרת לי משהו? סליחה, לא

שמעתי. כנראה שאזנני היו סגורות מקודם." לאחר מכן, אתם מתייחסים לדברי הילדה כאילו לא קרה דבר. בזה גמרתם להגיב לאירוע.

4. כשילדתכם רואה שהפסקתם להגיב במצבים כאלה, היא עלולה להגביר לזמן קצר את השימוש בגסויות, בציפייה שבכל זאת תתגררו ותגיבו. עליכם להחזיק מעמד ב"תקופת נסיון" מסוג זה, עד להשגת התוצאה המבוקשת.

קללות אצל ילדים בוגרים ומתבגרים: לאכזב את הנוער

ילדים בוגרים מקללים באופן מודע יותר, אך אינם בהכרח מבינים מילה גסה מסוימת בה נקבו. לעתים ביאור המילה מספיק כדי לשרש אותה.

אלא שלעתים קרובות ילדים בוגרים ומתבגרים משתמשים בקללות באופן מכוון ומושכל, כדי לבטא את עוצמת רגשותיכם ו/או כדי להתריס ולאתגר את סמכות המבוגר. מה עושים אז?

הגישות שהוצעו לילדים הצעירים עשויות גם כן להיות המתאימות ביותר: תבטאו התנגדות ברורה אך רגועה לשימוש במילים אלה, תדגימו שימוש במילים חלופיות, או תתעלמו--בלי או עם הצהרת כוונות מקדימה, שאוזנכם אינן שומעות מילים מסוג זה. תראו לילדיכם שמילים אלה אינם מפרים את שלוות הנפש שלכם. הם בוודאי יתאכזבו מכך מאוד.

יחד עם זאת, ילדים בוגרים מסוגלים להבין את הבעייתיות שבדיבור גס, ואת הצורך להפעיל שיקול דעת והתחשבות בזולת. אנו יודעים גם, שתדמיתם בעיני הזולת חשובה להם. על כן, יתכן כי נרצה להביא למודעותם, שקללות משקפות "גסות רוח" שאינה מרשימה לטובה בהקשרים חברתיים רבים. נוכל לציין עוד, כי מילים אלה יוצרות תחושות חוסר נוחות או עלבון אצל לא מעט אנשים. לאחר שנצביע באופן רגוע ואינפורמטיבי על עובדות אלה, נוכל להמליץ להימנע מהפיכת שפה כזאת להרגל.

הורה חכם אחד נהג להגיד לילדו: "מה שחשוב זה לא מה שיוצא מהפה שלך, אלא באילו אוזניים דברייך נקלטים." אפשר לשער שילדו הבין, כי דיבור שמתאים במשחק כדורגל עם חבריו אינו מתאים בראיון עבודה-- גם אם אביו לא עשה מהומה מפני ש"קילל".

מתי קללות צריכות להדאיג אותנו?

בדרך כלל, נטיית ילד לקלל אינה צריכה להדאיג את ההורה. עם זאת, אם ילדכם מבטא באמצעות קללותיו כעס בעוצמה ובתדירות גבוהות, או שנראה שאין ביכולתו לשלוט בסגנון

הדיבור שלו, יתכן שהוא מביע מצוקה. התבוננו בו ובחייו באופן כללי, וחיפשו דרכים לסייע לו בתחומי קושי ותסכול.

אם ילדתכם מרבה לקלל לא במחיצתכם אלא אתכם, חשוב לעשות חושבים על מערכת היחסים ביניכם, כי נראה כי משהו טעון שיפור.

תפסיק לקלל, מטומטם!

אחרית דבר: תשימו רגע יד על הלב, ותשאלו את עצמכם: האם בכל זאת הם שמעו את זה בבית? כי לא יעזור כלום, ילדים לומדים בראש ובראשונה מהדוגמה האישית שלכם, ההורים. הנימוק כי "למבוגרים מותר ולילדים אסור" לא ממש משכנע בעולם של היום, בו שואפים הילדים ל"שוויון זכויות". אם התרגלתם במשך שנים לקלל, לא יהיה קל לשבור את ההרגל, אבל חשוב לעשות את המאמץ, אם אינכם רוצים להוריש את המנהג לדור הבא.

בדקו גם, האם כזוג הורים הנכם משדרים מסר אחיד. אם אחד מכם דורש מן הבת להקפיד על לשונה בזמן שהשני מרבה בגסויות—הילדה תהיה מבולבלת ולא תדע למי מהוריה להיות נאמנה, וברור שתתקשה להפנים איסור על קללות. יתכן גם, שאינכם מסכימים מהם הביטויים שאינם מקובלים במשפחתכם ("מטומטם" זו קללה?). יתכן כי דרושה לכם ההורים שיחה לגיבוש ציפיות משותפות.